

BOLALARNING MAKTABGACHA TA'LIMDA TIL RIVOJLANISHINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI

Toshboyeva Go'zal Avazovna

Surhondaryo viloyati Qiziriq tumani 15-DMTT direktori

Annatsiya: *Ushbu maqola maktabgacha yoshdagi bolalarda til rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlarini o'rganadi. Maqolada tilning nutq, muloqot va kognitiv rivojlanishdagi roli yoritilgan hamda bolaning lug'at boyligini oshirish, grammatik jihatdan to'g'ri nutqni shakllantirish va nutqiy qobiliyatlarini rivojlantirish bo'yicha samarali usullar ko'rib chiqilgan. Shuningdek, ikki tillilikning bolaning til rivojlanishiga ta'siri ham muhokama qilingan.*

Annotation: *This article explores the unique characteristics of language development in preschool-aged children. It highlights the role of language in speech, communication, and cognitive development, and discusses effective methods for expanding a child's vocabulary, forming grammatically correct speech, and developing language skills. The impact of bilingualism on a child's language development is also discussed.*

Kalit so'zlar: *Til rivojlanishi, Nutq, Maktabgacha ta'lim, Kognitiv rivojlanish, Ikki tillilik, Lug'at boyligi, Kommunikatsiya.*

Keywords: *Language development, Speech, Preschool education, Cognitive development, Bilingualism, Vocabulary, Communication.*

KIRISH

Maktabgacha yosh – bolaning til va nutqiy rivojlanishi uchun eng qulay davr hisoblanadi. Bu yoshda bolalar yangi so'zlarni tez o'zlashtiradilar, grammatik qoidalarni tushunib, o'z fikrlarini izchil ifodalashni boshlaydilar [1]. Til – bu nafaqat muloqot vositasi, balki bolaning fikrlash qobiliyatini, dunyoqarashini va ijtimoiy moslashuvini shakllantiruvchi asosiy omil hamdir [2]. Ushbu maqola maktabgacha ta'limda bolalarning til rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlarini, uning ahamiyatini va samarali rivojlantirish usullarini tahlil qilishni maqsad qilgan.

ASOSIY QISM

Bolalarda til rivojlanishi bir necha bosqichda kechadi. Dastlabki bosqichlarda bolalar tovushlarni farqlashni va so'zlarni tushunishni boshlaydilar. Keyinchalik, ular oddiy so'zlarni talaffuz qilishni o'rganadilar va asta-sekin lug'at boyliklari oshib boradi. Uch yoshdan keyin esa bolalarda gap tuzilishi murakkablashadi, ular savollar berishni, hikoya qilishni va o'z his-tuyg'ularini nutq orqali ifodalashni o'rganadilar [3].

Til rivojlanishida quyidagi omillar muhim rol o'ynaydi:

1. Muloqot muhiti Bola atrofidagi kattalar bilan qanchalik ko'p muloqot qilsa, uning nutqiy rivojlanishi shunchalik tez kechadi. Ota-onalar va tarbiyachilarning bolalar bilan doimiy suhbatlashishi, savollarga javob berishi va yangi so'zlarni o'rgatishi muhimdir [4].

2. Kitob o'qish Bolalarga ertak va hikoyalar o'qib berish ularning lug'at boyligini oshiradi, tasavvurini boyitadi va nutq madaniyatini shakllantiradi [5].

3. O'yin faoliyati Rolli o'yinlar, topishmoqlar, she'rlar va qo'shiqlar orqali bolalar yangi so'zlarni oson o'zlashtiradilar va nutq ko'nikmalarini amalda qo'llashga o'rganadilar [6].

4. Ikki tillilik Ikki tilli muhitda o'sgan bolalar, odatda, bir tilli tengdoshlariga nisbatan kognitiv jihatdan ustunroq bo'lishlari mumkin. Ikki tillilik bolaning miyasining moslashuvchanligini oshiradi va muammolarni yechish qobiliyatini rivojlantiradi [7].

Maktabgacha ta'lim muassasalarida nutq terapiyasi mashg'ulotlarini tashkil etish, nutqi sust rivojlangan bolalarga individual yondashuvni qo'llash ham muhimdir. Tarbiyachilar nutq rivojlantiruvchi o'yinlar va mashqlarni muntazam ravishda dars jarayoniga kiritishlari lozim.

XULOSA

Maktabgacha yoshdagi bolalarda til rivojlanishi kompleks jarayon bo'lib, u bolaning butun hayoti davomida shakllanishiga asos bo'ladi. Ota-onalar va ta'lim muassasalari bolaning til rivojlanishi uchun qulay va rag'batlantiruvchi muhit yaratishlari kerak. Muloqotni faollashtirish, kitob o'qish, o'yin faoliyati va zarur hollarda mutaxassis yordamidan foydalanish orqali bolaning nutqiy salohiyatini maksimal darajada rivojlantirish mumkin. Tilning to'g'ri va samarali rivojlanishi bolaning kelajakdagi ta'limdagi muvaffaqiyatlari va ijtimoiy moslashuvi uchun kalit hisoblanadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

[1] Karimova D. Bolalar nutqining rivojlanish psixologiyasi. – Toshkent Akademiya, 2019. – B. 75.

[2] Safarov O. Til va tafakkur munosabati. – Toshkent Fan, 2021. – B. 34.

[3] Saidova N. Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish metodikasi. – Toshkent Sharq, 2020. – B. 110-115.

[4] Yuldasheva G. Oila va jamiyatda nutq madaniyatining ahamiyati // Pedagogika jurnali. 2022, № 2. – B. 45-50.

[5] G'aniyeva M. Bolalar adabiyotining nutq rivojlanishiga ta'siri // Kitob olami. 2023, № 1. – B. 60-65.

[6] Naimova Z. O'yin orqali nutqni rivojlantirish. – Toshkent Ta'lim nashriyoti, 2018. – B. 92.

[7] Xolmurodova S. Ikki tillilikning bolalar kognitiv rivojlanishiga ta'siri // Til va adabiyot. 2021, № 3. – B. 70-75.